

вироблення адекватних понять стосовно народності та держави, що, зокрема, несумісно із тим, коли кожна держава розглядається як така, що буцімто «повинна прагнути до встановлення однорідного етнографічного типу у своїх межах та що подібне встановлення може досягатися завдяки адміністративним міроприємствам – наскільки б різноманітним не був культурний та племінний склад населення». [2, с. 151].

Таким чином, лише на основі жорсткого і безумовного дотримання людських прав може бути об'єднаним суспільство та, відповідно, розвиватися як цілісність. Поціновувати подібну цілісність, можуть лише члени спільноти, для яких державні закони та установи гарантуватимуть права і захист.

Література:

1. Антонович В.Б. Три національні типи народні // Антонович В.Б. Моя сповідь: Вибрані історичні та публіцистичні твори / Упор. О.Тодійчук, В. Ульяновський. – К.: Либідь, 1995. – с. 90-101.
2. Антонович В.Б. Погляди українофілів // Антонович В.Б. Моя сповідь... - с. 143-153.
3. Бичко А.К., Бичко І.В. Феномен української інтелігенції: спроба екзистенціального дослідження. – Дрогобич, 1997. – 115 с.
4. Горський В.С. Історія української філософії – К.: Наукова думка, 1996. – 287 с.

*Скрицька Наталія Василівна
Викладач кафедри філософії
Буковинського державного медичного університету
пошукувач кафедри філософії
Державного ВНЗ «Національний гірничий університет»*

ПРИНЦИП ІНДИВІДУАЦІЇ У ФІЛОСОФІЇ ФРАНЦИСКА СУАРЕСА

Поняття індивідуації в історії філософії не є новим та сягає своїм корінням ще з часів Арістотеля. Саме арістотелівське розуміння сутності та існування поставило питання про необхідність існування індивідуації як такої для субстанцій та акциденцій. Для прикладу, судження “Сократ білий” існує завдяки властивості “білизни” як такої. Поняття “білизна” є сутністю, яка має принцип власної індивідуації – Сократ.

Фома Аквінський теж порушував принцип індивідуації, говорячи про те, що Сократ, наприклад, індивідуальний завдяки “якісно визначеній матерії”, але білизна його шкіри є “випадком”, оскільки якість білизни властива саме Сократу. Це свідчить про те, що принцип індивідуації акциденції міститься в

самій матерії, акциденцією якої вона являється, але має іншу природу – “сократовість” і “білизна”.

Франциско Суарес з цього приводу вважає, що, хоча принципи індивідуації для субстанцій та акциденцій різні, але вони належать до одного і того ж роду. А тому принцип, який визначає людину Сократом, і принцип, який надає йому білизну, має спільну природу.

Розглядаючи проблему індивідуації поглиблено, Суарес вирізняє три її основних варіанти: матерію, субстанційну форму та існування (*existentia*). Зовнішні причини, такі як діюча, наприклад, розуміються як надто далекі від речі, а тому не можуть бути принципами індивідуації. Цікаво відзначити, що матерія не являється принципом індивідуальної єдності і є лише способом або ж формою нашого пізнання “цієї” речі. Отже, томістське розуміння матерії, яка визначається кількісно, не може виконувати роль принципу індивідуації субстанції.

Коли іде мова про субстанційну форму, то філософ теж заперечує її як принцип індивідуації і бачить в ній необхідний елемент, який породжує конкретне суще. У 5-му розділі “Метафізичних роздумів” Суарес розглядає всі “плюси” і “мінуси” індивідуальної субстанції і частково погоджується з тим, що принципом індивідуації субстанції являється її актуальне існування.

З цього приводу є цілком влучною думка Д. Шмоніна, який відзначає наступне: “...якщо перед нами реально існуюча річ, то вона повинна мати сутність (план, проект, образ, вид, ідею), у відповідності з якою вона існує. Існування речі відповідає на питання “Що є річ?”, а сутність – на питання “Що є ця річ?” [4, с. 222]. Позиція реалізму тут цілком очевидна: якщо *existentia* робить річ присутньою в реальному світі, то навряд чи слід шукати іншу причину індивідуації. Заслуга ж Суареса в тому, що він, створюючи власну позицію, додає до індивідуації матеріальні та нематеріальні сутності. У 5-му та 6-му розділах іде мова навіть про ангелів як створених субстанцій, а також, згідно міркувань філософа, в індивідуації мають також потребу матерія, субстанційні форми та субстанційні модуси. Для всіх вище перелічених субстанцій принципом індивідуації являється сутність (*essentia*) [3, с. 371-372].

Матерія і форма є необхідними елементами існування індивідуального визначення речі. До цього також можна додати сутність та існування, які є єдиними онтологічно та конституують саме “цю” річ. Будь-яка матеріальна річ є актуальна сутність, яка визначається власною (даною Богом разом з її існуванням) природою. Творцем індивідуації та власного творення є Бог.

Будучи номіналістом, Суарес розглядає індивідуальні речі як індивідуальні *per se*. Одиначними речами виступають форма, матерія, модуси форми та матерії, субстанція тощо. Індивідуація суших (тобто саме “цих”

речей) вказує на відмінність між речами. А тому поняття індивідуації має смисл і не спрощує відмінність сутності та існування.

Література:

1. Коплстон Ф. История философии. Средние века / Пер. Ю.А. Алакина. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2003. – 494 с.
2. Соколов В.В. Средневековая философия: Учеб. пособие . – 2-е изд. – М.: Эдиториал УРСС, 1994.
3. Суарес Ф. Метафизические рассуждения / Пер. Г.В. Вдовиной – М.: Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2007. – 776 с.
4. Шмонин Д.В тени Ренессанса: вторая схоластика в Испании. – СПб.: Изд-во Санкт–Петербургского Университета, 2006. – 277 с.

Тимофеев Александр Владимирович

Соискатель кафедры философии

Государственного ВУЗ «Национальный горный университет»

«ХРИСТИАНСКИЙ СОКРАТИЗМ» БЕРНАРДА КЛЕРВОСКОГО КАК АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЙ ПОВОРОТ В СРЕДНЕВЕКОВОЙ ФИЛОСОФИИ

Философско-теологические воззрения Бернарда Клервоского, французского теолога XII века представляют значительный интерес для истории философии в контексте связующего звена между двумя этапами средневековой мысли. Экзегетическое толкование библейской доктрины в эпоху Бернарда было почти закончено, а ее реконструкция в грандиозные схоластические системы только начиналась. Противопоставляя «игре в диалектическое искусство» путь непосредственного созерцания Истины в мистическом единении с Абсолютом, Б. Клервоский синтезирует идеи латинской патристики с греческой мистикой и монашеской традицией в собственное оригинальное учение, закладывая основы западной средневековой мистики.

Рассматривая влияние философских идей Августина на воззрения Бернарда Клервоского, мы обратили особое внимание на концепцию стремления человека к Богу. Следуя августиновской традиции, св. Бернард мыслит это стремление как внутреннее движение духа к своему первоначалу. Осознание единства истока бытия и стремления начинается с глубокого проникновения в собственный внутренний мир. Сократическая максима «познай самого себя», подчиненная христианской идее спасения, становится